

XIX.

Beregning

over

h v a d

Træ = Materialier

Søndmør aarlig behøver.

af

Melchior Falch.

XIX

ANNALS

OF

THE UNITED STATES

OF AMERICA

1800

1800

Ut Skovene i Norge ere Norges allerstørste Herlighed, det troer jeg, ingen tager udi Tvivl. Eigesaa tænker jeg, at de, som have giort sig lidt bekendt med Norges fornemste Næringsveie, vide med Vished, at de ere saa uomgængelig fornødne, at hvis de blive for meget kostbare, (jeg vil ikke tale om, at de aldeles overalt blive udhuggede, og tilsidst ei blive at faae, som det seer ud til), vil det ene Fogderie efter det andet, hvor Mangelen ytrer sig, saaledes efterhaanden tage af, at jeg frygter for, at Norge da bliver, om ikke aldeles et øde, saa dog et meget uselt Land.

Derfor Nogen vil spørge nogle Mænd af de allerældste udi et hvilket District i Norge, hvad Skov der var der eller der udi deres Ungdom, besynderlig Nordenfielids, skal nok uden Tvivl faae til Svar, at der da vare store og skønne Skove, hvor de nu nesten ere udhugne, eller i det mindste fiendelig forhugne.

Er der da udi en Mandes Alder skeet saa stor Ruin og Ødeleggelse paa Skove, og det overalt, hvad kan man da ikke formode er skeet hundrede Aar herefter? Ja hvad Besværing og Klage maa da ikke Efterkommerne fore over os, naar de see sig nødsagede at forlade deres Boepæle formedelst vores og Formænds umenneskelige Behandling med Skovene, i det de enten ikke kunne bekomme de hoisfornødne behovende Træ-Materialier til deres Huuses Opbyggelse og Næringsbrugs Fortsættelse; eller at de blive for den almindelige Hob saa kostbare, at samme ikke kunne bestrides. Dette udfordrer ganske vist en stor Agtpaagivenhed, besynderlig af dem, der ere tilfattede, samme at paasee og udi Tide at raade Bod paa.

Vil man tænke efter og nogenledes gjøre Beregning over, hvad ethvert Sted, ethvert Fogderie og enhver Riisbstaad aarligen behøver til Huuse at opbygge i steden for de forældede og forraadnede: til Baade og Fartøier at bygge; da de fleeste, besynderlig Nordenfields, maae nødvendig have dem, om de skal komme fra sit Huus og Hiem enten til Kirke eller andensteds; og meget andet, som er for vidtloftigt at opregne: Saa skal man erfare, endskiont Beregningen gøres i det allermindste, at den bliver dog saa stor, at man derfor maa blive bange.

Vil man derefter gjøre sig Tanke om, hvad Norges fornemste Producter ere, have været, og med Guds Hielp bestandig blive; da troer jeg, at man finder ingen betydeligere, end Fiskerierne og Bergverkerne, som dem, der fornemlig have contribuereet til Norges Vel. Jeg tvivler ikke paa, at Træ-Materialier have været den fornemste Product, og beriget den største Deel af Norge; men da Skovene paa mange Steder allerede ere ruinerede, og Skovhugsten har gaaet saa vidt, at den paa de fleste Steder har været ulovlig, og ventelig ikke nærværende og efterkommende Eiere hørken kan eller bør producere det, som Formænd aartlig have produceret: Saa vil jeg ikke nu sætte den blant Fiskerierne og Bergverkerne, endskiont de ere dog Norges fornemste Hertilighed.

Vil man igien undersøge, hvilke af disse tvende Producter der meest har contribuereet til Norges almindelige Vel: da tænker jeg, man med Billighed maa tilstaae, at Fiskerierne have alletider været af langt større Betydenhed Nordenfields, end Bergverkerne. Men derimod troer jeg igien, at Bergverkerne have været af større Betydenhed Sondenfields, end Fiskerierne. Har dette sin Rigtighed, saa er det vel fornødent, at enhver sig al fornøden Kundskab om, hvad

hvad Skov og Træ-Materialier, som meest medgaaer, enten til Fiskerierne eller Bergverkerens Driwt; paa hvad Steder samme Producter aarlig i liden eller stor Qvantitet tilgaaer; og hvad Skove der ere til sammes Fortsættelse og Brug.

Kunde jeg om Alt og over Alt give en nogenledes paalidelig Underretning og Beregning, skulde det med største Fornøielse skee; men det er jeg langt fra ikke i Stand til.

Det, som jeg med Bished kan melde, er, at intet Fogderie Nordenfields er saa lidet begavet med Skov, som Søndmør. Derimod tvivler jeg paa, at der Nordenfields i noget Fogderie, i det mindste ikke i Bergenhuus, Trondhiems og Romsdals Amter, findes bestandig meer end paa Søndmør.

Uf hvad Betydendhed samme er, har vel den brave Hr. Strøm udi sin Søndmørs Beskrivelse anført; og om Beholdningen er endda ikke saa stor aarlig, som han der melder, saa er det dog en betydelig Summa, hvoraf Alle aarlig nyde noget, og maae contribuere til Kongens og Landets Vel. Saasom: Hvad profiterer ikke Hans Kongel. Majestet udi Sold aarlig, ved det at Handel og Søefarten derved flourer og bringes i Driwt? Hvad profitere ikke Borgerne og Riobmændene udi Riobstæderne, som derved ei aleeneste selv kunne leve vel, men sættes og i Stand til, i paakommende Tilfælde at yde til Hans Majestets Cassé, naar Omstændighederne det udfordre. Og hvor forøges ikke deres Tal derved? Hvad Oprydninger skeer der vel ikke, i det at Folk giorte sig aleene i den Tanke, at ernære sig af Fiskeriet, og sætte sig ned hist og her, hvor de kunne den øvrige Tid af Aaret, naar Fiskeriet ophører og de ikke have meget andet at bestille, rydde Lyng, Krat, Steen &c. af Veien paa det Sted, de have nedsat sig. Og hvor forøges ikke Matriculen derved? Hvor forøges

ikke Folkemængden ved det, at Fæstebonderne eller Leilændingerne selv godvillig opsigte deres halve Jordbrug for Søn, Svoger, eller Fremmed, for desbedre at benytte sig af Fiskeriet, da der ikke alene bliver dobbelt saa mange Folk paa Jordbruget, men derved forøges baade Fiskeriets Drist, og Gaardene eller Jordbrugene forbedres, efterdi saa mange flere Hænder aarligen blive satte udi Arbeide, og det med Lyst, som det fornemste, da Nyttten af deres Arbeid og Sved bliver dem selv til Fordeel. I en Tid af 70 Aar ungefær har Folkemængden forøget sig paa Søndmør til 4000 Mennesker. Hvad profiterer ikke Hans Majestet ved saadan sit Folks Forøgelse, at kunne selv forskaffe sig af Landets Børn retskafne og fra Ungdommen opvante og hærdede Søesfolk i paa-kommende Tilfælde paa Flaaden, og det baade Matroser og Soldater. Saadanne og flere Fordeele bringer Fiskeriet med sig; men mangler Skov, hvad vil der da blive af Søndmør? Sandelig, Mangelen er allerede stor; og langt fra, at Søndmør producerer aarlig saa mange Bord, efter mine Tanker, som ethvert Aar behøves til at giøre Liigkister af, end sigt andet. Deras kan man da forestille sig, hvad Sommer, Sparrer og øvrigt, som her saa høilig tiltrænges, Søndmør med Fois bør producere. Vel er sandt, at her for nærværende Tid produceres alt for meget, og saa meget, at der inden nogle Aar bliver intet at faae af noget Slags.

Spørges da: Hvor faaer Søndmør sine behøvende Træ-Materialier fra? saa svares: Fra Romsdalen, som det nærmeste og beleiligste Sted, hvor den almindelige Hob kan med sine store Fiskebaade reise did, for at faae det Fornødne. Fra Nordmør faaes vel og noget, men rart andet, formedelst den lange og farlige Transport, end nogle Bord, og Hooner eller Bag, som føres ordinair

derfra

derfra paa store Jagter af de her boende Borgere, og af dem igien udsælges til Indvaanerne. Ligesaa hænder det sig, at een eller anden Borger kan hidføre nogle Bord fra Kiobstaden Bergen; men Søndmør føres meest derfra. Og iblant, dog sielden, faaes og nogle Bord fra Nordfiord paa Jagter.

Skulde altsaa Romisdalen ikke kunne assistere Søndmør med det Behovende, vilde snart Gaardene legges øde, Fiskeriets Drivt, ophøre, og Folkemængden snarere aftage, end den har tiltaget.

At vise accurat, hvad Træ-Materialier Søndmør aarlig behøver af enhver Sort, kan nok enhver forestille sig, er umueligt; men da jeg tænker, at de fleeste hellere ønske at see en derover forfattet ufuldkommen Beregning, end ingen; saa vil jeg gjøre det saa godt som jeg kan.

Det, som jeg da først agter at foretage mig, er, at beregne de høist nødvendige Træ-Materialier, som aarligen vil medgaae til at opbygge Huuse af, i steden for de forældede og forraadnede, og aarligen at istandsætte Huuse og Gaarde paa Søndmør overalt; dernæst det Behovende til Fiskeriets Drivt, og andet høinødvendigt, som paa Søndmør aarlig indføres.

Dog førend det kan skee, maa jeg anføre Beboernes Tal, og hvor mange Huuse der uomgængelig ere fornødne og bør være til enhver paa Søndmør. Dernæst, hvad Sorter af Træ-Materialier og hvor meget, der medgaaer til ethvert Huuses Istandsættelse og Opbyggelse; saa og, hvor længe ethvert Huus kan blive staaende, forinden et andet i dets Sted formedelst Velde og Forraadnelse bliver opbyggt. Dette sidste er det vanskeligste; men jeg kan forsikre, at jeg noie, saavidt mueligt, her overalt har undersøgt det, og skal derefter, ikke i det højeste, ansætte dem, hvor længe de kunne staae og vedvare.

Men forinden jeg kan begynde med denne min belovede Beregning, maa jeg for i Veien gjøre Erindring om efterfølgende Poster, som maae iagttages :

1) Det Sommer, som nu faaes til at bygge Huuse af, er baade uselt og slet imod det forrige, hvorover det ikke heller kan vare længe, saa og gaaer der meget meere med, formedelst dettes Ringhed, udi et Huus nu, end forhen. Og bliver ei Sommeret hugget udi rette Tid, varer det endda kortere.

2) At Bygnings-Sommeret udi Huusene varer alletider længer inderst ind i Landet, end ved Havkanten. Thi paa de første Steder veed de ikke af den Fugtighed, som Havet stedse bringer med sig, og sielden fornemme den Taage, som de idelig om Sommeren ved Havkanten ere plagede med; da de, som boe inde i Landet, have saa stærk en Heede af Solen, som falder ned imellem de høie og trange Fjelde, at den mindste Fedme, som er udi Huus-Sommeret, presses ud, hvorover Huusene blive ligesom de med Harpix og Tiære vare oversmurt, og derfor trække disse Huuse ikke saa megen Fugtighed i sig, som de ved Havet, og ei raadne saa hastig. Dette skal iagttages saaledes, at hvad jeg forforkter derudinden paa eet Sted, skal lægges til paa et andet, naar Huusenes Varighed overalt bliver determineret og ansat.

3) Befindes her ikke saa mange store Gaarde, som andensteds, hvor Beboerne boe tilsammen, da det ene Huus kunde nogenledes tage det onde Veir bort fra det andet, af Frygt for Ildbrand; derfor ere der paa nogle Gaarde ethvert Jordbrugs Huuse byggede for sig selv.

4) Alle Huuse paa ethvert Sted, kan man forestille sig, ere ikke lige store; men Størrelsen skal af mig fastsættes i det mindste, dog
saa,

saar, at Hoben nogenledes med Bequemmelighed kan benytte sig af dem, og, saavidt mig er bekiendt, her almindelig bruges. Og da her ere 3270 Jordbrugende, og 2972 Baage Fiskes Leie paa Søndmør, saar blev det lidt meere end $3\frac{1}{2}$ Mæssaug, enhver brugde, om alle brugde lige meget; hvorefter Størrelsen paa Laderne og Fioserne eller Florene bliver ansat. Hvad der paa en Baag Fiskes Leie avles og sødes almindelig, har jeg tilforn viist.

5) Da Huusene hverken blive malede eller tiærebred, maae de og des Aarsage raadne hastig.

6) Da Beboerne paa Øerne have Græsgang til deres Creature om Sommeren i Nærværelsen af deres paaboende Gaard, og des Aarsage ei behøve Sæll-Huus og Melk-Boe, som de i Fiordene, Sundene, og inde i Landet boende, der udgiøre den største Deel, men derimod maae have sig et Huus udengierdes i Udmarken, til at forvare sin Brænde-Torv udi; Saa udelukkes Torv-Huusene af Beregningen, men derimod anføres et Sæll-Huus til ethvert Jordbrug.

7) Næsten ved enhver Gaard udi Landlægderne, som udgiøre ungefær den halve Deel af Søndmør, have de Jordbrugende Høe-Sletter i Udmarken, $\frac{1}{2}$ og 1 Mill fra deres Huus og Gaard, og det paa adskillige Steder. Og des Aarsage maae de have sig hist og her een, to og tre smaae Høelader i deres Udmark, til at forvare deres Høe udi, indtil det paa Vinterføret kan føres hjem; men da der ikke haves saadanne Lader paa Øerne og i Sundene ved Havet, efterdi deres Høe-Sletter ere indhegnede under deres paaboende Gaards Gierde; saar ansætter jeg ei flere end 1000 saadanne Lader.

8) Ind ad Fiordene, hvor de steile og bratte Fielde ere, ere ogsaa en Mængde store og smaae Eivz, hvor de Jordbrugende have opsat

sig Qværn-Huuse; derimod er det rart, at Situationen paa Derne befindes af den Besskaffenhed, at de der kan opsætte sig Qværn-Huus. Ikke heller eier just enhver Jordbrugende ind i Landet og Fiordene aleene et Qværn-Huus og Qværn, men to og tre tillsammans. Derfor ansætter jeg ikkun 327 Qværn-Huuse, som er for $\frac{1}{15}$ Deel Jordbrugende.

9) Roster have alle, hvorudi forvares deres Baade, Søes Redskab og desligeste, undtagen nogle faa, som boe heist til Dals eller Fields, der ikke kunne formedelst Veiens Længde og Besværlighed komme til Søes, naar de vil, og des Aarsage ikke heller tættelig kan benytte sig af Fiskeriet, som de andre. Dog disse, som ikke have Rost, have dog en liden Søe-Boed staaende ved Søen, hvor de forvare et og andet, som de enten fra Riobstæderne eller hos de her værende Borgere kan tilkiøbe sig, indtil samme paa Søret kan hiembringes; Og derfor bliver et Rost, og ikke en Søe-Boed, ansat til Enhver.

10) Vil jeg forud have erindret, at jeg anfører ethvert Bord og enhver Hoon eller Bag at være 4 Alen lang, og udi Breede af een Alen medgaaer 3 Bord eller Hooner. Ligesaa vil jeg have erindret, at jeg ikke beregner Brøken tillsammans; thi da min Beregning ikke kan blive saa accurat som jeg onskede, saa agter jeg ikke heller derudi at vise saa nøie Accurateesse.

Nu vil jeg da begynde med min belovede Beregning, som følger:

1. En Baarstue med Kaave.

Dette er Bondens Dagligstue og Sengkammer, som er og bør være 12 Alen lang indvendig, sc. Stuen $8\frac{1}{2}$ Alen, og Kaaven $3\frac{1}{2}$ Alen udi Længde; og 8 Alen breed. Derforuden er der en Forder eller Forgang bygget til Huuset, baade fordi de der kunne sætte fra sig eet og andet i en Hast, saa og fornemmelig, naar de skulle
legge

legge Jld paa Skorsteenen i Stuen, hvor de da maae have Dørren aaben, at Rogen kan trække sig op igiennem det Hull, som er midt paa Taget, hvilket i dens Mangel ei vil lade sig gløre; og at Binden ikke kan formedelst Fordøren have den Force, at trænge ind i Stuen, som naar der ingen Fordør var, hvilket var farligt i Henseende til Jlden paa Skorsteenen. Denne Fordør er 3 Alne lang og 8 Alne breed; men i steden for at Baarstuen og Raaven er bygt af Tommer, er Fordøren bygt af Bindingsværk og Bord. Til saadant et Huusets Opbyggelse medgaae 8 Tommerstokke i Hviden med Sviller og Rastaller udi Huusets Længde, som er paa begge Sider 16; og udi Breeden tillige 8 Træer; men da Raaven udi Breeden er en Tilbygning med Stuen, og et separat Værelse, saa medgaaer der tre Gange 8 Tommerstokke, som er 24. Udi 3de Bryster paa Huuset, saasom to i Baarstuen og eet i Raaven, medgaae vel udi ethvert Bryst 6 Tommerstokke i Hviden; men da Brystet gaaer i en Spids opad, saa blive Stokkene kortere og kortere, og des Aarsag har man nok i alle Bryster med 12. Een Tverbielte i Huuset, og 3 Træer til Beedskeder for 3 Dørre, tilsammen 4. To Tommerstokke i Fordøren, saa lange, som Huuset er breedt, den ene under Dørren, og den anden oven for, der bindes fast til Svillerne og Rastallerne, som maae være saa lange, som det ganske Huus er; samt 3 Stokke til 6 Opstandere udi Bindingsværket i Forgangen, tilsammen 5; og Gulvaase i Stuen, Raaven og Fordøren 12. Tilsammen medgaaer af Tommer til saadant et Huusets Opbyggelse, 73 Træer. Og til 3270 Jordbrugende og 460 Huusmand og Pladsemænd, som er 3730, der maae have sig saadant Huus, medgaae til Alles Huuse 272290 Træer. Men da dette Huus kan vare i 60 Aar, bliver det aarlig

4538 Træer.

Sparrer. Udi denne Stue med Raave og Fordør medgaae paa enhver Side af Taget 14 Sparrer, som er 28. Til Dør-Hoover 4. Og til 4 Krydsbindinger i Fordøren 8. Tilsammen 40. Men til 3730 Huuse 149200. Og aarlig 2486 Sparrer.

Bord. Til Gulvet i Stuen, som er $8\frac{1}{2}$ Alen, i Raaven $3\frac{1}{2}$ Alen, og i Fordøren 3 Alne langt, samt 8 Alne bredt, medgaae 90 Bord. Til at bordflæde Bindingsverket i Fordøren tilligemed Huusets Naaver udvendig, som bliver i Længde $3\frac{1}{2}$ Alen, og i Breede $8\frac{1}{2}$ Alen, medgaae paa tre Sider 47, og til Brystet i Fordøren 8, tilsammen 55 Bord; til 3 Døre 15, og til Blindfeeder paa Taget 6; tilsammen bliver det 166 Bord. Og til alle Huuse af denne Sort 619180. Men da Bonden i saadanne Huuse har nesten alt sit Arbeid for sig, saa kan man forestille sig, at Gulvet, som ofte er bestrøet baade med Ureenlighed og Fugtighed, der forarsager hastig Forraadnelse, ei varer nok ikke over 25 Aar; men jeg vil dog sætte, med Bordflædningen og det øvrige, at det varer i 30 Aar, som er aarlig 20639 Bord.

Hoover eller Bag. Til Taget paa denne Bygning, som er 17 Alne udi Længde udvendig, og udi Breede paa enhver Side af Taget $5\frac{1}{2}$ Alen, medgaae 140 Hoover; og til alle Huuse 522200. Men aarlig, da jeg sætter, de kan vare med Huuset i 60 Aar, bliver det 8703 Hoover.

Et Stabbur. Udi dette Huus forvares Ciernanden sine Mad-Vahrer; og for at udelukke Muus og Røtter at komme derind, er det bygget paa tykke Stolper, som neden fra, og meer end midt paa rundt

omkring Stolperne, ere temmelig indhugne. Dette Huus er indvendig udi Breede 7 Alne, men udvendig med Naaberne 8 Alne. Til Stabbuuret er bygt en Forgang af 3 Alnes Længde indvendig, men udvendig $3\frac{1}{2}$ Alen, og i Breede udvendig 8 Alne, alt af Bord og Bindingsværk; men Stabbuuret i sig selv er bygt af Tømmer. Til saadant et Huusets Opbyggelse med Sviller og Rastaller udfordres 28 Træer; dog maae Svillerne og Rastallerne være saa lange som Huuset og Forgangen er; saa og medgaae udi de tvende Bryster paa Huuset 6 Træer; til Gulvaase 9, af Diefker ikkun 6, da intet Loft havet i Forgangen; Beedskeder til to Dørre, 2; desuden behøves to Langtræer af Huusets Breede i Forgangen, som bindes fast med Svillerne og Rastallerne, det ene inden for, og det andet oven for Dørren i Forgangen; saa og tre Træer til sex Opstandere, og eet Træ, som hugges tværs over, til en Trappe, der gaaer op til Loftet paa Stabbuuret; tilsammen 57 Træer. Og da alle, saavel de Jordbrugende som Huusmændene og Pladsfemændene, have og maae have sig saadant et Huus, der ere tilsammen 3730, saa og Borgere, Haandverksfolk, Underofficerer ic., som jeg tænker, beløbe sig til 70, der bliver overalt 3800. Saa beløber Tømmeret sig til Alles Huuse af dette Slags 216600 Træer. Men da dette Huus kan vare udi 70 Aar, bliver det aarlig 3094 Træer.

NB. Under de Stabbuurer, som forhen have været opbygde, have allestider været undersatte meget tykke og korte Træ-Stolper, som foran er ommeldt; men da jeg for nærværende Tid erfarer, at de fleeste, som nu opbygge sig disse Slags Huuse, sætte Steen-Stolper under Huuset, og legge enten en udbrugt Dværn-Steen eller en flad Helle oven for Steen-Stolpen, at ikke Utsi skal komme paa Stabbuuret; saa udelukkes Træ-Stolperne af Beregningen.

Sparrer.

Udi dette Huus medgaae 10 Sparrer paa enhver Side, som er 20; til Førd: Hooler 4; og til fire Kryds: Bindinger i Førgangen 8; tilsammen 32. Men til 3800 Huuse 121600. Og aarlig , , , , 1737 Sparrer.

Bord.

Til Gulbet udi Huuset, som er 7 Alne langt, og 7 Alne breedt, medgaae 37 Bord; og til Loftet ligeledes 37; til Førgangen 16, Trappen til Loftet 2, til to Dørre 8, til Vindfæder 6, og til at bordklæde Førgangen paa tre Sider, som er af Bindingsværk, 42; tilsammen 148 Bord; men til 3800 Huuse 562400. Deraf vil jeg sætte, endskjønt det nok ikke skeer, at alle de Bord, som ere indvendig, vare saa længe som Huuset, i 70 Aar, og beløbe sig til 364800 Bord; men aarlig , , , 5211.

De Bord derimod, som ere udvendig, vare ei længer end i 30 Aar, og beløbe sig til 197600; men aarlig 6586.

tilsammen 11797 Bord.

Hooner eller Bag.

Til Taget, som udvendig er 12 Alne langt, og paa enhver Side $5\frac{1}{2}$ Alen breedt, medgaae 99. Og til 3800 Tage 376200. Men da maaskee saadant et Tag, ved god Tilsyn for Regn, kan vare, endskjønt jeg tvivler derpaa, saa længe som Huuset, i 70 Aar; saa bliver der dog aarlig, som behøves, , , 5374 Hooner.

3. En Koe: Sloop eller Sids.

Dette Huus maa være udi Længde 14 Alne, og udi Brede 8 $\frac{1}{2}$ Alen. Dertil medgaae 7 Tømmerstokke i Hoiden med Svillerne og Raftallerne, som bliver paa alle fire Sider 28; udi de 2de Bryster paa

paa Huuset 9, til Gulvaase 8; i Huuset behøves fem Bælker eller saa kaldede Bitter, som skal binde Huuset sammen. Ligeledes maae der indvendig være to Langtræer, saa lange som Huuset er, under Bælkerne; og ligesaa to af samme Længde, som blive lagte paa Gulvaasene, fornemmelig at der udi dem skal fastes de Afdeelsinger eller Skillerum, som blive indrettede til Baase for Creaturene; og til Beedskæder 1; tilsammen 55 Træer. Og til 3270, som ere de Jordbrugendes Fiose, (Huusmændenes og Pladsfemændenes indlemmes ei her, da de ikke blive saa store og vidtløftige,) medgaae 179850 Træer. Men da disse Huuse, fornedelst den idelige Damp, Fugtighed, og Ureentlighed af Creaturene, raadne meget hastigere end andre, saa kan disse Huuse ikke ansættes høiere at være, end 40 Aar; derfor bliver der aarlig at beregne 4496 Træer.

Sparrer.

Eit Taget medgaae 12 Sparrer paa enhver Side, som er paa begge Sider 24; til Opstandere, at afdeele Baasene udi Fiosen, behøves ikkun Sparrer, da samme kan hugges tværs over, og blive alligevel lange nok, hvortil medgaae 6; desuden behøves til Baasene korte smaae Træstykker, ungefær af to Alnes Længde, som noget paa den ene Side indhuuses, og nables fast til Væggen, hvor der i denne Indhuuling sættes den ene Ende af Bordene, og den anden Ende i Opstanderen, hvorved Skillerummet og Baasene indrettes; og dertil medgaae 3, samt til Torv-Hooler 4; tilsammen 37 Sparrer; og til 3270 Huuse 120990, men aarlig 3024 Sparrer.

Bord.

Udi Fiosen, som indvendig er 14 Alne lang, er der opbyggt paa den ene Side 6 Baase, samt Rum i den ene Ende til at sætte et Kar, hvorudi seses Vand til Creaturene; og paa den anden Side 5

Baase, samt en rummelig Afdeeling til een eller to Kalve; udi disse Baase er intet Gulv hos de fleeste, og derfor beregnes ei samme; men derimod medgaae 4 Bord udi Hoiden til ethvert Skillerum udi Baasene; og da der ere sex Baase paa den ene Side, medgaae der til dem 24 Bord, og paa den anden Side, som ere fem Baase og en Afdeeling til Kalvene, 26. Da enhver Baas er $2\frac{1}{2}$ Alen lang, og Huuset indvendig er udi Bredde $8\frac{1}{2}$ Alen, saa bliver Breden paa Gulvet ikkun $3\frac{1}{2}$ Alen, men 14 Alen langt; og derfor behøves ikkun til Gulvet 37 Bord, til Dørrer 4, og til Bindskeeder 8, tilsammen bliver det 99 Bord; og til 3270 saadanne Huuse 323730; men da Gulvet, hvortil medgaae 120990 Bord, raadner meget hastigt, da derpaa idelig ligger Creaturenes Ureenlighed, saa kan samme vel ikke ansættes at vare længer end 20 Aar, som bliver

aarlig	6049.
--------	-------

Derimod vare de øvrige Bord, 202740, udi 30 Aar, og bliver

aarlig	6758.
tilsammen 12807 Bord.	

Hooner eller Bag.

Til Taget, som paa enhver Side er 6 Alne breedt, og 16 Alne langt udvendig, medgaae 144 Hooner; og til 3270 Huuse 470880; men da de kan vare saa længe som Huuset, i 40 Aar, bliver det

aarlig	11772 Hooner.
--------	---------------

Pladsemænds Fiske.

Hvor mange Borgere, Haandværksfolk, Underofficerer, Pladsemænd og Huusmænd, der ikke saae og hørte, veed jeg ikke; men at her ere 530, det er der nok. Af disse er der vel en stor Deel, som baade ved Penge, Bahrer og Tiggerie forskaffe sig noget Foer, at de kunne føde een eller to Kæer; oruden at her ere en Deel, som kunne føde

føde paa deres Plads 3 til 4 Creature aarlig. Des Aarsage træk-
ker jeg fra ungefær $\frac{1}{4}$, som er 132, og anfører, at her ere 398, som
behøve Fiose; og da disse ere smaae, beregner jeg, at der ikkun
vil medgaae ungefær $\frac{1}{4}$ Deel Materialier udi saadan en Fios, imod
hvad der tilgaaer udi een af de foransførte store, saasom:

af Tommer aarlig	"	"	"	129	Træer.
af Sparrer aarlig	"	"	"	89	Sparrer.
af Bord aarlig	"	"	"	378	Bord.
af Hooner eller Bag aarlig	"	"	"	358	Hooner.

4. En Saare: Floor eller Fios.

Dette Huus maa være indvendig 6 Alne langt, og 6 Alne
breedt; men udvendig 7 Alne i Længde og Brede. Paa enhver Side
med Svillerne og Rastallerne medgaae 7 Tommerstokke i Høiden
af Huuset, som bliver paa alle fire Sider 28. Udi de to Bryster paa
Huuset, som er vel sent Tommerstokke i Høiden, men gaaer dog i
en Spids opad, medgaae dog ikke meer end 6, tilsammen 34
Træer. Og til 3270 saadanne Huuse til de Jordbrugende (Huus-
mændenes og Pladsfemændenes vil jeg udelukke, endskjønt en Deel af
dem, dog saa, have ogsaa saadanne Huuse) beløber det sig til
111180; men da dette Slags Huuse er og af dem, som ikke formedelst
den idelige Damp og Fugtighed af Creaturene kunne være saa længe
som andre Slags Huuse, saa ansætter jeg deres Varighed for 50 Aar.
Og altsaa medgaae aarlig

	"	"	"	2223	Træer.
--	---	---	---	------	--------

af dem behøves 6 paa enhver Side, som er 12, og til Torv-
Hooser 2, tilsammen 14; men til 3270 Huuse 45780. Og
aarlig

	"	"	"	915	Sparrer.
--	---	---	---	-----	----------

Bord.

Bord.

Til dette Huus behøves ikke flere Bord, end 3 til en Dør, og til Vindſkeeder 6, tilsammen 9. Men til 3270 Huuse 29430, og aarlig, da de kun vare i 30 Aar, " " " 981 Bord.

At der ei legges Gulv i Gaare: Fioſer, dertil er Aarsagen, at de Jordbrugende opspade Muld af Myrer og Moradſer, og lade den ligge en Tid paa Marken, at Fugtigheden og Syrligheden udi Mulden kan trækkes ud, hvorefter de siden, naar den er tør, fiore ſamme ind i Gaare: Fioſen. Og naar Gaarene en Tidlang have lagt og kaſtet deres Ureenlighed paa den, fiøres den paa Ageren, da ingen Giødning ſkal gjøre den Virkning, ſom denne ſaaledes tilberedte Muld.

Hooner eller Bag.

Til Taget, ſom udvendig er 8 Alne langt, og paa enhver Side 5 Alne bredt, medgaae 60 Hooner; og til 3270 ſaadanne Huuse 196200. Men aarlig, da de vare ſaa længe ſom Huuſet ved god Tilſyn, " " " 3924 Hooner.

5. En Senge: Bod.

Dette Huus bruges til at logere Reifende og deres Præſt udi; ſamt, naar Bryllup, Trolovelfe holdes, at logere ſine Gæſter udi; ſaa og der at forvare deres Kirke og Senge: Klæder. Dets Længde og Bredde er indvendig 6, og uddendig 7 Alne. Paa enhver Side med Sullerne og Kaſtallerne medgaae 8 Tømmerſtokke i Hoiden af Huuſet, ſom bliver 32; til Gulvaaſe 4; og da der er Loft i dette Huus, behøves der 5 Bieſker; udi de to Bryſter paa Huuſet 5, og til Beedſkeeder 1; tilsammen 47 Træer. Dette Slags Huuse have vel en Deel Pladſemand og Huusmand, ſom ere
nogens

nogenledes formuende; men da den største Hob af dem ikke har, udelukkes de, og ansættes alene for de Jordbrugende 3270 Huuse, som bliver 153690 Træer. Men da dette Huus kan vare udi 70 Aar, bliver det aarlig

2195 Træer.

Sparrer.

Til Taget medgaae 6 Sparrer paa enhver Side, som er 12, og 2 til Torv-Hooser; tilsammen 14. Men til 3270 Huuse 45780. Og aarlig, da de vare i 70 Aar,

654 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet i dette Huus, som er 6 Alne udi Længde og Breede, medgaae 27 Bord. Og til Loftet ligeledes 27. Til Dorren 5. Og til Vindskæder 6. Tilsammen 65 Bord. Og til 3270 Huuse 212550. Men da de fleeste af disse Bord ere indvendig, hvor ikke megen Fugtighed kan raadne dem hastig, saa sætter jeg, at de kunne vare saa længe som Huuset, i 70 Aar, og derfor behøves ikkun aarlig

3036 Bord.

Hooner eller Bag.

Til Taget, som udi Længde er 8 Alne, og i Breede 5 Alne, medgaae paa enhver Side 30, og paa begge Sider 60 Hooner; men til 3270 Huuse 196200, og aarlig

2802 Hooner.

6. En Sommer-Fjøs eller Floot.

Ved Søekanten, besynderlig paa Derne, hvor de Jordbrugende have ingen vidtloftig Udmark til deres Creature om Sommeren, og ikke heller nogen Sætre og Sæter-Huuse, have de ved Siden af deres Bøe-Gierde en Sommer-Fjøs. Derimod have de Jordbrugende inde i Fiordene og Dalene, som have Sætre, en Sommer-Fjøs paa Sættet; og saa, som have paa begge Steder.

Materialier, der medgaae til saadan Sommer: Høses Opbyggelse, blive de samme og lige saa mange, som der findes anførte under No. 3. her foran, og ligeledes deres Varighed. Altsaa bliver der aarlig, som medgaaer,

af Sommer	“	“	“	“	4496	Træer.
af Sparrer	“	“	“	“	3024.	
af Bord	“	“	“	“	12807.	
af Hooner	“	“	“	“	11772.	

7. Et Svine: Huus.

Om een ikke har og holder andre Creature, saa har han dog eet eller to Sviin, og følgelig et lidet Svine: Huus. Saadant et Huus er indvendig $2\frac{1}{2}$ Alen langt, og $2\frac{1}{2}$ Alen breedt. Dertil medgaae 4 Sommerstokke i Hoiden med Sviller og Raftaller; men da Huuset er saa kort, anføres ikke meer til Væggene, end 8 Træer; og til Gulvaase og Brysterne paa Huuset 3; tilsammen 11. Men da her ere 3800 Familier, og lige saa mange Huuse af dette Slags, saa medgaae til alles Opbyggelse 41800 Træer. Og aarlig, da Huuset ei kan vare længer end 40 Aar “ “ 1045 Træer.

Sparrer.

Paa enhver Side af Taget behøves vel 4 Sparrer; men da de kan hugges tværs over, saa bliver det nok til begge Sider i 4. Og til Torv: Hooner 1. Tilsammen 5. Men til 3800 Huuse 19000. Og aarlig “ “ “ “ 475 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet og Dørrer medgaae 9 Bord, og til Bindfæser der 4; tilsammen 13. Og til 3800 Huuse 49400. Gulvet varer nok ikke længer end 20 Aar, og de øvrige Bord 30 Aar.

Men

Men jeg ansætter dem dog under eet at vare i 30 Aar; og bliver da aarlig, som medgaaer , , , 1646 Bord.

Hooner eller Bag.

Eil Taget, som er 4 Alne langt, og $2\frac{1}{2}$ Alen bredt paa enhver Side, medgaae 15 Hooner, og til 3800 Huuse 57000. Men aarlig , , , 1425 Hooner.

8. Et Ild-Huus.

Dette Huus, som paa en Deel Steder er bygt af Bindings-
verk og Bordklædning, og paa en Deel Steder af Tommer, som holdes for det sikkerste, er indvendig 7 Alne langt og 6 Alne bredt, men udvendig med Naaderne 8 Alne langt og 7 Alne bredt. Med Svillerne og Raftallerne medgaae paa enhver Side af Huuset 7 Tommerstokke i Hoiden, som er for alle 4 Sider 28. Eil begge Brysterne paa Huuset 5. Eil Beedskæder 1. Eil Gulvaase 4. Og Everbjelker i Huuset 1. Tilsammen 39 Træer. Og til 3270 Jordbrugende (Pladsemændenes og øvriges vil jeg gaae forbi, endskiont en Deel af dem have og Ild-Huus, men det er ikke almindeligt) 127530. Men da saadant et Huus kan vare udi 60 Aar, bliver det aarlig , , , 2125 Træer.

Sparrer.

Eil Taget behøves 7 Sparrer paa enhver Side, som er 14. Og til Torv-Hooler 7. Tilsammen 19. Og til 3270 Huuse 52320. Men aarlig , , , 872 Sparrer.

Bord.

Eil Gulvet medgaae 31 Bord. Eil Bindskæder 6. Og til Dorren 5. Tilsammen 42. Og til 3270 Huuse 137340. Men da der i Huuset er idel Fugtighed ved daglig at varme Vand til

Creaturene om Vinteren, og ved at brygge og bage ic.; saa tænker jeg, at Bordene ei vare længer end 30 Aar, som bliver aarlig

4578 Bord.

Hooner eller Bag.

Et Taget, som bliver paa hver Side 5 Alne breedt, og 9 Alne langt, medgaae paa hver Side 34, som er paa begge Sider 68. Og til 3270 Huuse 222360. Men da de ansættes at kunne vare saa længe som Huuset, udi 60 Aar, bliver det aarlig 3706 Hooner.

9. Et Sæl-Huus.

Saadant et Huus, hvor Pigerne om Sommeren paa Gættet ligge og opholde sig, og der tilberede af Melken Smør, Ost, ic. for sin Huusbonde, er indvendig 5 Alne breedt, og 6 Alne langt, men udvendig 6 Alne breedt og 7 Alne langt. Et dette Huus medgaae med Svillerne og Kastallerne 5 Sommerstokke udi Heiden, som er paa alle 4 Sider 20. Et Gulvaase 3. Et 2de Bryster paa Huuset og til Beedfeeder 5. Tilsammen 28 Træer. Og til 3270 Huuse 91560. Dette Huus, som staaer for sig selv hoit til Fjelds, hvor det een Tid er bedækket med Sne, en anden Tid overskyllet med Regn og Slud, foruden at det den længste Tid af Aaret staaer øde, kan ikke des Aarsag vare længer end 40 Aar; og derfor medgaae aarlig

2289 Træer.

Sparrer.

Et Taget medgaae 6 Sparrer paa enhver Side, som er 12. Og til Torv-Hooler 2. Tilsammen 14. Og til 3270 Huuse 45780. Men aarlig

1144 Sparrer.

Bord.

Et Gulvet og til Dørren medgaae 25 Bord. Og til Vindfeeder

ffeeder 4. Tilsammen 29. Og til 3270 Huuse 94830. Men aarlig, naar de vare i 40 Aar 2370 Bord.

Jeg burde vel ikke sætte, at Bindsffeeder, Dørre, eller de Bord, som ere udvendig, vare længer end 30 Aar; men da de udgiøre en mindre Deel end de andre, og vilde blive en alt for vidtloftig og feedsommelig Beregning, om Barigheden for ethvert Bord saa nøie skulde fastsættes; saa indlemmer jeg dem baade her og paa de andre Steder med det større Tal af Bord og Hooner under een Beregning, uden saa er, at Qvantiteten af det Mindre er des betydeligere.

Hooner eller Bag.

Til Taget, som bliver ungefær $4\frac{1}{2}$ Alen bredt paa Siden, og 8 Alne langt, medgaae paa begge Sider 54 Hooner. Og til 3270 Huuse 176580. Men aarlig 4414 Hooner.

10. Et Hværn-Huus.

Af dette Slags Huuse befindes her 327, som jeg her foran har anført. Dette Huus er indvendig $3\frac{1}{2}$ Alen langt, og $3\frac{1}{2}$ Alen bredt Dertil behøves 5 Sommerstokke i Hoiden, som er paa alle 4 Sider 20. Men da Huuset er lidet, og Sommeret kan hugges tværs over, anføres ei meer end 10. Til begge Bryster i Huuset og til Beedffeeder 3. Til Gulvaase 2. Desforuden behøves et tykt indhuulet Træ, som her kaldes Slaak, hvorigiennem Vandet rinder ned paa Hullet. Til Bulverk 3. Og et kort og tykt Hiul-Træ. Tilsammen 20. Og til 327 Huuse 6540. Men da dette Huus kan vare i 50 Aar, bliver det aarlig 130 Træer.

Sparrer.

Deraf behøves 5 paa enhver Side; men da de kan hugges

tværs over, anføres ikkun 5 til begge Sider; til Torv-Hooser 2; tilsammen 7. Og til 327 Huuse 2289. Men aarlig 45 Sparrer.

til Gulvet og Dorren medgaae 11 Bord. Til Blade paa Hiul-Træet og til Meel-Risten 5. Til Bindskæder 4. Tilsammen 20 Bord. Og til 327 Huuse 6540. Men aarlig, naar jeg sætter, de vare saa længe som Huuset, i 50 Aar, det ikke alle giøre, bliver det 150 Bord.

til Hooser. Til Taget, som bliver 3 Alne bredt, men fuldkommen 5 Alne langt, medgaae paa begge Sider 23 Hooser. Og til 327 Huuse 7521; men aarlig 150 Hooser.

II. En Høe og Korn-Lade.

Saadant et Huus opfattes ordinair af Bindingsværk paa Søndmør, med Bordklædning; og tillige paa et tørt og beqvemt Sted. Dets Bindingsværk af Stolper eller Opstandere, Tverbielker og Rastaller, maae være af de tykkeste og største Træer, som kan faaes til Bygnings-Materialier; og da samme rundt omkring Huuset forvares og bedækkes med Bordklædning, kan den staa i 120 Aar; Sue Taget i 70 Aar, og Bordklædningen udi 30 Aar. Dette Huus maa være udi Længde 20 Alne indvendig, og udi Breede 12 Alne. Til saadant et Huuses Opbyggelse behøves 12 meget tykke Opstandere eller Stolper, 4 fuldkomne Rastaller, 6 tykke og lange Tverbielker, hvilke sælles udi hinanden, og med saadanne Træer, som bruges til Sparrer, bindes og nagles de fast tilsammen, som da her paa Stedet kaldes Grind. Uden for denne Grind udi Længden af Huuset ere Svaler paa Siden, som ligeledes ere 12 Stolper; men

da

da de ere meget kortere end de foran her anførte, saa hugges de tværs over, og derfor anfører jeg ei flere end 6. Ligeledes behøves 3de Træer, som og hugges over, til Tverbjælker sammesteds, der bindes og nagles fast udi Stolperne og Kistallerne (Beedskæder til Dørene behøves ikke, da 2de Stolper paa hver Side bruges dertil) hvilket beløber sig til 31. Og til 3270 Jordbrugendes Lader 101370. Men aarlig

844 Træer.

Sparrer.

Til denne Lade, som er 20 Alne lang indvendig, men udvendig 22 Alne, behøves 18 Sparrer paa enhver Side af Taget, som er 36; og 20 til Bindingsværket; samt til Torv-Hooler 5; tilsammen 61; og til 3270 Lader 199470; men da de kan vare i 70 Aar, bliver det aarlig

2849 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet, som der tærskes paa, behøves 16 Bord, og paa begge Sider af Gulvet 12. Men til Gulvet i Laden, hvor Kornet, Halmen og Høet ligger, beregnes ingen, da jeg har observeret paa de fleste Steder, at der ikke er lagt Guld i Laderne, formodentlig af Mangel paa Materialier og deres Kjøstbarhed; allerhelst da jeg tilføjede fornemmer, at det kan skee uden stor Skade; thi 1) udvælges det tørreste Sted paa Gaarden, hvor Laden bliver sat; og desuden graves en liden Kende om Huuset, naar det behøves, hvor Vandet rinder, og ei kommer ind i Laden; 2) legges en Mængde afhugne Greene af Birk, Asp, ic. neden under, hvor Uolingen siden legges paa; 3) legges og Steen-Guld. Til Bindskæder 10, tilsammen 38; og til 3270 Lader 124260; men da jeg sætter, de kan vare i 40 Aar, bliver det aarlig

3106 Bord.

Hooner eller Bag.

Til Taget paa enhver Side, som er udvendig $22\frac{1}{2}$ Alen langt, og 10 Alne breedt, medgaae 169, og paa begge Sider 338; men til 3270 Lader 1105260. Og endskiont Taget kan vare udi 70 Aar, bliver det dog aarlig 15789 Hooner.

Til Bordklædning omkring Bindingsværket, og Dørrene indberegnet, da Huuset er 20 Alne langt, medgaae ifkun paa begge Sider udi Længden af Huuset 60 Hooner; og det af denne Aarsag, at Svalerne paa Siden af Grinden forarsage, at Taget bliver breedt og heldende til Jorden; saa Hoonerne kan hugges tværs over til Bordklædning paa Siden og udi Ladens Længde; men udi Breeden af Huuset, som er 12 Alne, medgaae 72, og i Brysterne paa Huuset 36; tilsammen 168. Og til 3270 Lader 549360; men aarlig, da de ei vare længer end 30 Aar, 18312. Naar nu de foransorte 15789 legges til, bliver det aarlig 34101 Hooner.

Pladssemænds Høe og Korn Lader.

Af disse sætter jeg at her ere 398, og anføres med samme Omstændigheder, som Pladssemænds Høene ere anførte under No. 3. Og da disse Lader ere smaae, beregnes ifkun ungefær $\frac{1}{2}$ Deel Materialier at medgaae i dem, imod hvad der er anført at medgaae i de foran beskrevne store Lader; og bliver da aarlig af Sommer 23 Træer, af Spærre 85, af Bord 89, af Hooner eller Bag 1034.

12. En Hestestald.

Her paa Søndermør ere der faa, som have flere end een Hest, og det i Henseende, at Landmanden haver ifkun i Brug smaae Jordparter. I dessem Anledning, og tillige da Træ Materialier paa

paa dette Sted ere rare og kostbare, bygges almindelig en liden Heste: Stald af Bindingsværk til Laden, saa der blive ikkun trende Sider at bordklæde, og Taget een Side at beregne. Dette Huus, som er 4 Alne langt og 4 Alne breedt, kan staae og vare udi 60 Aar; men Bordklædningen uden til, og Indretningen indvending, ikkun i 30 Aar. Til dets Opbyggelse behøves fire Stolper eller Opstandere, 2de Raftaller, og 2de Tver: Træer, samt fire Sviller, og 3de Gulvaase, saa og eet Træ til at giøre et Skillerum i Stalden, hvor Hesten skal staae; tilsammen 16. Og til 3270 saadanne Huuse 52320. Men da de vare i 60 Aar, bliver det aarlig 872 Træer.

Sparrer.

Til dette Huus behøves 4 Sparrer til Taget, og 8 til Bindingsværket, tilsammen 12. Og til 3270 Huuse 39240. Men aarlig , , , , 654 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet, som er 4 Alne langt, behøves 12 Bord. Til Afdeeling og Skillerum paa Siden, hvor Hesten staaer, 4; til Hækken, hvor Høet legges, 3; tilsammen 19. Og til 3270 Huuse 62130. Men aarlig, da de ei vare længer end 30 Aar, , 2071 Bord.

Hooner eller Bag.

Til dette Huus, som er 4 Alne langt og 4 Alne breedt, medgaae til 3de Siders Bordklædning 36, og til Taget 14 Hooner, tilsammen 50; men til 3270 Huuse 163500, og aarlig 5450 Hooner.

13. En liden Høe: Lade i Udmarken.

Her paa Søndmør haves næsten paa ethvert Sted hos alle Jordbrugende inde i Landet en liden Høe: Lade i Udmarken, hvor de om Sommeren have deres Høe: Sletter, og der bringe Høet ind,

indtil samme om Vinteren paa Foret kan bringes hjem, ja paa en Deel Steder to og tre. Men ud paa Verne og i Sundene ved Havet hayes hverken saadanne Høe: Sletter uden for Bøe: Bierdet, ikke heller saadanne Høe: Lader. Og da det er mit Diemærke, ei med min Villie at gjøre denne Beregning i det meeste; saa vil jeg ifkun anføre 1000 smaae Høe: Lader af Bindingsværk, der maae være i Længde 8 Alne, og i Breede 4 Alne.

Saadan en Høe: Lade, der staaer til Fields og adskilt fra andre Huuse, hvor den er omgiben med megen Snee, Regn og Slud, og dens Materialier, formedelt den lange og besværlige Riorset, kan ikke, som udi de forrige anførte Høe: Lader, være store og fuldkomne Træer. Des Aarsage kan ikke dens Barighed af de indvendige Materialier ansættes høiere end 70 Aar, og dens Bordklædning 30 Aar.

Til saadant et Huuses Opbyggelse behøves 2de Rastaller, og 3de Ewer: Træer eller Bielker oven til, samt 6 Stolper eller Opstandere. Og neden til 2de Sviller, 3de Ewer: Træer eller Ewer: Sviller, hvilket alt med Sparrer eller Skaater bindes og nagles fast tilsammen udi hinanden; som er tilsammen 16. Og til 1000 saadanne Huuse 16000. Men aarlig " " 228 Træer.
Sparrer.

Paa enhver Side af Huuset medgaae 7 Sparrer, og paa begge Sider 14; saa og indvendig til Bindingsværket ifkun 6, da de kan hugges tværs over, som er tilsammen 20. Og til 1000 Huuse 20000. Men aarlig " " 285 Sparrer.
Bord.

Til Bindiskeeder paa Huuset behøves 4, og til 1000 Huuse 4000. Men da de vare ifkun i 30 Aar, bliver det aarlig " 133 Bord.

Hoo:

Hooner eller Bag.

Til Taget, som bliver i det mindste paa enhver Side $8\frac{1}{2}$ Alen langt, og 6 Alne breedt, medgaae paa enhver Side 38, og paa begge Sider, tilligemed Dørron, 76. Og til 1000 Huuse 76000. Men da jeg sætter, endskiont vel meget, at de kan vare i 70 Aar, bliver det aarlig 1085. Til Bordklædningen udvendig, som ikkun kan vare i 30 Aar, medgaae rundt omkring Huuset 72, og til 1000 Huuse 72000, men aarlig 2400; tilsammen 3485 Hooner.

14. Et Smede-Huus.

Bed Havkanten og paa Derne ere der saa, som have Smede-Huus; men derimod findes der saa mange flere, som boe inde i Landsdet og i Fiordene, der have. Disse arbeide, foruden til sig selv, ogsaa til Diiboerne det behøvende Jernfang, saasom Liaaer og Sigder, Ører, Hakke, Grever, Spader, &c. Hvor mange af dette Slags Huuse der ere paa Søndmør, veed jeg vel ikke vist at sige; men jeg tænker dog, at her sikkert ere 400. Saadant et Huus maa være indvendig 6 Alne langt og 5 Alne breedt; men udvendig 7 Alne langt og 6 Alne breedt, med Naaverne iberegnet. Paa enhver Side af Huuset medgaae med Svillerne og Raftallerne 7 Sommerstokke i Hviden, som er 28. Udi de 2de Bryster paa Huuset 5, og til Beedsteede 1; tilsammen 34. Og til 400 Huuse 13600. Men da Huuset kan vare i 70 Aar, bliver det aarlig 194 Træer.

Sparrer.

Til Taget medgaae paa begge Sider 12 Sparrer, og til Tørv-Hooler 2, tilsammen 14, og til 400 Huuse 5600; men aarl. 80 Sparrer.

Bord.

Loft og Gulv behøves ikke i dette Huus, men til Dørron med-

gaae 4 Bord, og til Vindfæder 6, tilsammen 10, og til 400 Huuse 4000.
Men da de ei kan vare længer end 30 Aar, bliver det aarlig 133 Bord.

Hooner.

Et Toget, som i Længde er 8 Alne, og i Bredde $4\frac{1}{2}$ Alen, med-
gaae paa begge Sider 54; og til 400 Huuse 21600. Men isald
de vare i 70 Aar, som neppe feer, bliver det dog aarlig 308 Hoon.

Grinde eller Leede paa Bøe: Gierdet.

Et en Grind eller et Leed paa det indhegnede Bøe: Gierde, for
saavel at lukke ud og ind Gaardens Creature af og udi Udmarken
eller Fælledet, som at have sin Kiørsel igiennem dette Leed, medgaaer
een Sommerstok, som hugges tværs over, hvis ene Ende sættes
dybt ned i Jorden, saa den staaer fast, at Grinden, som løselig er
hæftet til Stolpen med Vidier paa den ene Side, kan lukkes op og
til. Disse Stolper kan vare i 12 Aar. Og da her ere 3270 Jord-
brugende, som maae have sig saadanne Grinde, (Pladsfemændenes
udelukkes, efterdi deriblant kan være to eller tre Jordbrugende om een
Grind, naar de paa en Gaard boe tilsammen; endskjønt der findes
mange Steder igien, hvor een Jordbrugende maa have 2de Grinde),
saa behøves der ogsaa 3270 Træer til Grinde, men aarlig 272 Træer.

Sparrer.

Ligeledes behøves een Sparre eller saa kaldet Skaate, som
hugges tværs over, til en Grinds Istandsættelse. Og til 3270 Grinde
behøves 3270 Sparrer; men aarlig, da de vare i 12 Aar, 272 Sparrer.

Hooner.

Et en Grind behøves 3de Hooner, som sættes noget fra hin-
anden i de forommeldte Sparrer, og feer da næsten ud som en
Trappe; og til 3270 Grinde medgaae 9810 Hooner, men aarlig 817.

Mog.

Møg: Slæder.

Disse Slæder bruges til at udfiøre Creaturenes Ureenlighed af Møddingen paa Ageren, som er hartad den fornemste Giødning, Landmanden har; ligesaa indfiøres paa dem udi Møddingen og Faare: Fiesene om Hosten Muld, som er opkastet og opgravet, og alt andet, som kan forsøge Landmandens Giødning. Af disse Slæder har enhver Jordbrugende i det mindste 2de, til hvis Istandsettelse medgaae ifkun 7 Bord, efterdi Bordene kan fiøres tværs over. Og til 3270 Jordbrugende 22890 Bord. Men aarlig, da de ei vare længer end i 6 Aar, bliver det dog 3815 Bord.

Pladsemændene og Huusmændene have vel almindelig ingen Møg: Slæder; men da mange af dem have dog Agre, og saae lidt, saa have de en liden Karm med et Hiul under, hvorudi de kaste Giødningen, og selv bringe den hen paa deres Ager. Og til disse Karne ansætter jeg at medgaae aarlig 100 Bord.

Broer og Dæmninger.

Paa Søndmør saavel som andre Steder i Norge findes mange Elve, hvor behøves Broer, for at fiøre og gaae over og komme sin foresatte Bei; til slige Broers Istandsettelse behøves lange og fuldkommen tykke Træer; saa og Sparrer eller Skaater, der hugges tværs over, og legges udi Breeden over Broen, i steden for Bord, paa det Broen kan blive desmeere suffisant og vare længer. Ligesaa behøves her en temmelig Mængde Dæmninger til Saug og Nværn: Brugene. Men hvor mange her behøves paa Søndmør, det veed jeg ikke, og var vanskeligt at blive underrettet om. Dog alligevel maa jeg ansætte noget Vist aarlig, som efter mine Tanker ei kan blive mindre, end af Sommer 200 Træer, og 1200 Sparrer.

Desforuden maa Landmanden have mange hoindvendinge Meubler af Træ: Materialier, som ei saa lige kan fastsættes, hverken hvor meget han behøver af enhver Sort, ikke heller hvor længe de kunne vare; foruden at saadan en speciel Beregning vilde blive baade for vidtloftig og feedsommelig. I dessen Anledning vil jeg ikkun anføre de Meubler, saavidt jeg erindrer, en Landmand behøver, og det med de her brugelige Navne. Saasom: Melke: Kinge, Melke: Hylker, Melke: Botter eller Spande, Stamper, Vand: Spande, Kiærne, hvorudi Smørret virkes, Brygge: Kar, Talg: Brye, som er et temmelig langt indhuulet Træ, til at hakke Talgen udi, Skamler og Bænke at sidde paa, Sengesteder at ligge udi, Borde at spise ved, store Tønder, at giemme deres Meel udi, Skabe at sætte Maden udi, at ikke Hunde, Katte og Uoi skal komme der til, Bomber, Riister, store Træ: Fæde og smaae Træ: Skaale, at spise af; Hersol paa Laderne, til at rense Kornet, naar det er tørret, fra Halmen og de største Uoner; Oll: Kar, samt Kar, saavel til at barke Læder udi, som til at varme Vand udi til Creaturere om Vinteren; Bæv: Steder; Siiler til at siile Melken udi; Træ: Tøllerfener, Smede: Stabber, Smede: Bælger, Hylker, saavel og andet deslige, som jeg nu ikke erindrer at specificere.

En Vaaning, bestaaende af adskillige Bøveller til fornemme Folk.

Nu har jeg vel beregnet, hvad der aarlig medgaaer af Træ: Materialier til de Jordbrugendes og Huusmændenes Huuse og Gaarde paa Sønderen, samt og anført det meest Fornødne i Huusholdningen, saavidt jeg erindrer. Nu rester igien, at beregne deres uden for Bøndestanden iboende og behøvende Huuse, hvad dertil medgaaer. Enhver kan vel slutte, at hverken ere alle saadanne

Huuse

Huuse byggede paa een og den samme Maade, ikke heller ere de alle lige store, og ei heller behøver den ene saa mange Værelser, som den anden; des Aarsage agter jeg aleene at anføre de uomgængelig fornødne for enhver, og det under eet Tag og udi een Baaning, som det menageerligste; og indretter da Baaningen saaledes:

Ungefær midt paa Baaningen er en Indgang eller Fordør paa Huset. Paa den ene Side er en Dagligstue, et lidet Sengkammer; og udi samme Bredde af Huset er et lidet Spisekammer bag ved Sengkammeret; og et Kioffen bag ved Dagligstuen. Paa den anden Side af Fordøren eller Indgangen er en saa kaldet Storstue, og bagen for et Barnekammer. Foruden disse Værelser behøvedes vel en Tilbygning eller Overbygning paa Baaningen, som burde bestaae af efterfølgende Værelser, saasom: et Værelse at logere Fremmede og reisende Folk udi; en liden Stue til Skolemesteren; en Skriverstue eller Contoir for de kongelige Betienteres Karle og Dreng; og et lidet Kammer, at logere en Arbeidsmand, saasom Skræder, Skomager, 2c., som man alletider maa have udi sit Huus paa Landet. Men da alle ikke have Børn, følgerig ei heller Skolemester; en Deel lade Arbeidsmanden sidde i Dagligstuen, naar han arbejder; og her ere saa kongelige Betientere paa Søndmør, som behøve Contoir: saa udelukkes disse sidste Værelser af Beregningen, og meldes aleene, at en Deel have og maae have dem.

Hvor mange her ere uden for Bondestanden paa Søndmør, der behøve saadan en Baaning eller andre deslige Huuse, det kunde jeg vel rigtig anføre; men da de her værende Borgeres eller Handlendes Tal aarlig hartad formindskes eller forøges, ligesom Sifferiet eller Negotien tager af eller til; ligesaa, at de her værende Borgere ikke alle drive lige stor Handel, og ere formuende: saa

ansætter jeg et vist Antal af dem, som bliver 40. Desforuden ere her 10 Sogne-Præster, een residerende Capellan; nu ikkun een Compagnie-Chef, men forhen 2de; 2de Lieutenanter, hvorfor dog ikke anføres meer end een Baaning; 2de civile kongelige Betientere, saasom Foged og Sorensskriver. Desuden ere her Enker af den militaire, geistlige og civile Etat, hvis Antal jeg bestandig sætter for 4. Nu ere her vel 10 Klokkere eller Degne, Underofficerer, Haandverksfolk, Soldbetientere; men da disse hverken behove, eller ere i Stand til at bekoste sig saadan en Baaning, som de andre ommeldte, endskjønt de have dog efter deres Stand og Vilkaar ganske smukke Huuse: saa anfører jeg ikkun for dem alle 6 Baaninger, og udelukker saa de andres. Tilsammen bliver det da 65 Baaninger at beregne.

Saadan en Baaning bestaaer da, som meldt, af Indgang eller Fordør midt paa Huuset, der er 3de Alne breed. Paa den ene Side er Dagligstuen, som er 7 Alne lang og 6 Alne breed; bagen for Dagligstuen er et Kiokken, som ligeledes er 7 Alne langt og 6 Alne breedt. Ved Siden af Dagligstuen et Sengkammer, 4 Alne langt og 6 Alne breedt; bagen for Sengkammeret og ved Siden af Kiokkenet et Spisekammer, som ligeledes er 4 Alne langt og 6 Alne breedt. Paa den anden Side af Fordøren en Storstue, 8 Alne lang og 8 Alne breed; og bagen for Storstuen et Barnekammer eller en saa kaldet Ammestue, 8 Alne lang og 4 Alne breed. Efter disse Bærelfers ansatte Størrelse bliver da Huuset, formedelst at der ere 5 Tommernaaver i Huusets Længde, $23\frac{1}{2}$ Alen langt, og, formedelst 3de Naaver i Bredden, 13 Alne breedt. Indvendig, fra Gulvet til under Bielkerne, er Huuset $4\frac{1}{2}$ Alen høit; men udvendig, fra Svillerne op under Spærerne, 5 Alne. Og endskjønt at Huuset

for ei ansættes høiere, gaae der dog, med Sviller, Kastaller og Huus-Tommeret indberegnet, 16 Tommerstokke i Høiden; hvilket i min Storstue er at see, som dog holdes for een af de smukkeste Baaninger paa Sødmør, men ei for mange Aar siden opbyggt. Og naar nu allerede saa slet Tommer faaes, saa kan nok enhver forestille sig, at det ei kan vare længe, forinden det raadner; og et stort Beviis paa, at Skovene, ikke alene paa Sødmør, men endog udi Romsdalen, hvor nu det meeste Tommer faaes, have taget alt for meget af, og besyrgtelig, om Skovhugsten endnu som før skulde continuere, at der neppe hundrede Aar herefter er at faae noget Slags. Desforuden medgaae i de 2de Bryster paa Huuset 14 Stokke i Høiden, men da samme gaae i en Spids opad, anføres ikkun 18 Tommerstokke for begge Bryster, som bliver i den ganske Baaning i Længden og Bredden 194; Gulvaase 18; Bælker 17; Beedskæder til 8 Dørre, 8; Lang-Træer, som legges midt under Sparrerne, og hoorpaa samme hvile, til Styrke for Taget, 4; Rænder 4; og til en Trappe i Forgangen, at gaae op paa Loftet, 2. Tilsammen 247 Træer. Men til 65 Baaninger 16055. Og da jeg tænker, at saadan en Baaning, endskiont den rundt omkring er bordklædt, ikke kan ansættes at vare længer end i 100 Aar, bliver det aarlig 160 Træer.

Sparrer.

Paa enhver Side af Huuset behøves 20, og paa begge Sider 40. Vindues-Poster til 10 Fag Vinduer 5. Og til Trappen 2. Tilsammen 47. Og til 65 Baaninger 3055. Men da de vare i 70 Aar, bliver det aarlig

‘	‘	43 Sparrer.
---	---	-------------

Bord.

Til Sue-Taget, som er 24 Alne langt og 11 Alne bredt paa enhver Side af Taget, medgaae 198 Bord; og paa begge Sider

396. Til Bordklædning omkring Huuset, som er i Længde 23 $\frac{1}{2}$ Alne, og i Breede 13 Alne, samt 5 Alne høit under Sparrerne, medgaae, naar man observerer, at det ene Bord legges i Kanten oven paa det andet, paa begge Sider udi Længden 180 Bord; udi Breeden paa Huuset tilligemed Brysterne 167; til Vindskæder 12; til Vandbord i de fire Hjørner paa Huuset 12; til et Fag Binduer medgaae 11 Bord, naar man tillige regner Vandbordene uden for Bindueskarmene; og da der ere 10 Fag Binduer, bliver det 110 Bord. Til en Dør og en Dørfarm med sine Dørgerigter indvendig og udvendig medgaae 13 Bord; og da der ere otte Døre paa Baaningen, bliver det 104 Bord. Til Trappen i Forgangen 12; til Gulvene, saasom: i Forgangen 30 Bord, i Dagligstuen 31, i Kioffenet, da Muuren og Skorstøenen borttage en Distance, ikkun 25, i Sengkammeret 18, i Spisekammeret 18, i Storstuen 48, i Barnekammeret eller Amnestuen 24, til store og smaae Lister i alle Bærelser ansættes at medgaae 50 Bord. Til Loftet over alle Bærelser i Baaningen 200. Som er tilsammen udi een Baaning 1437 Bord. Og til 65 Baaninger 93405. Men da Bordklædningen bliver malet, naar fornødiges, ansætter jeg alle Bord at vare udi 70 Aar, som bliver aarlig 1334 Bord.

En stor Sæe eller Pak-Boed.

Enhver Borger behøver en fuldkommen stor Sæe-Boed, som, jeg sætter, bestaaer af tvende Underværelser, tvende Overværelser, og Loft over, samt Svale eller Forgang oven for Huuset. Saadant et Huus maa være 14 Alne breedt og 12 Alne langt; dog, naar Svalen udi Længden kommer til, som er 4 Alne af Bindingsværk, bliver den 16 Alne indvendig; men udvendig, i Henseende til de 2de
 Naaver

Maaver udi Længden, bliver den i det mindste $16\frac{1}{2}$ Alen lang; og i Breeden, i Henseende til de 3de Maaver, bliver den $14\frac{1}{2}$ Alen breed. Til saadant et Huus, som omtrent er, Under- og Over-Pakboederne indberegnet, $7\frac{1}{2}$ Alen høit, medgaae 24 Sommerstokke udi Høiden. Og da der udi Længden af Huuset bliver tre saadanne Sommer-Sider formedelst Afdeelingen at beregne, beløber dets Sommer sig til 48. I begge Bryster paa Huuset 20. Til Gulvaase 10. Til Bielker paa Loftet 10, og til Bielker paa det 2det Loft 10. Et Lang-Træ paa enhver Side af Taget, hvorpaa Sparrerne hvile, og nyde derved stor Styrke, som er 2. Til Bindingsverket i Svalen eller Forgangen 11. Til Beedskeder i alle Dørre, samt til Binden, at ophidses Godset, og til Trapperne, 14. Til Rønder paa Huuset 2. Hvad der medgaaer til Bulverket, kommer an paa Stedets Situation, hvor Søe-Boeden ligger, og derfor ei vist kan fastsættes; dog tænker jeg, at der nok behøves 36; desuden behøves en Brygge, hvortil nok medgaae 24. Tilsammen beløber det sig til 259 Træer. Og til 40 Søe-Boeder 10360. Saadan en Søe-Boed, som staaer over og ved Søen, og aarlig udi den virkes Sild og Torst, hvorved den idelig baade inden og uden til er omgivet og overstænket af Fugtighed, troer jeg neppe varer, endstønt den overalt er og bliver bordklædt, udi 80 Aar, og mindre Tid varer vel Bulverket og Bryggen; dog alligevel sætter jeg, at samme, som meldt, varer udi 80 Aar, og bliver da aarlig ifkun 129 Træer.

Paa enhver Side af Taget, tilligemed Svalen eller Forgangen, medgaae 14 Sparrer, og paa begge Sider 28. Til 6 Bindinger i Bindingsverket 12. Til Trapperne til Loftterne 4. Tilsammen 44 Sparrer. Og til 40 Huuse 1760. Men da jeg sætter, de vare i 70 Aar, bliver det aarlig

25 Sparrer.

Til Sue Taget, som er $17\frac{1}{2}$ Alen breedt paa enhver Side af Taget, medgaae 162 Bord, og paa begge Sider 324. Til Bordflædning omkring Huuset, da det udvendig bliver $16\frac{1}{2}$ Alen langt, $14\frac{1}{2}$ Alen breedt, og 8 Alen høit, medgaae paa enhver Side udi Længden af Huuset 99, og paa begge Sider 198. Udi Breeden, samt i Brysterne paa Huuset 270; til Vand-Bord i alle fire Hjørner paa Huuset 16; til Vindskæder 12; til Dørrene 36; til Trapperne saavel i Svalen til Loftet, som fra Loftet til det øverste Loft 28; til Gulvet i Søe-Boeden og Svalen 168; til Loftet ligeledes 168, og til det 2det Loft ogsaa 168; til Bryggen vides ei saae, da Storrellen ei er ansat; dog tænker jeg, at der medgaae 100 Bord. Tilsammen 1488. Og til 40 saadanne Søe-Boeder 59520. Da nu Gulvet i Søe-Boeden, hvor der virkes Sild og Fisk, ofte er bestænket med saadan Ureentlighed og Fugtighed, som foraarsager hastig Forraadnelse, foruden at de bestandig af Søen blive fugtige, saa kan de ikke vare over 20 eller 24 Aar, da de andre Bord i Gulbene paa Loftet kan nok vare i 60 Aar og meer. Ligesaa kan vel ikke Bordene paa Bryggen vare meget længer end 12 Aar; da Bordflædningen, tænker jeg, kan vare i 60 Aar, og maaskee i længere Tid, formedelsst Malningen; des Aarsag sætter jeg alle Bord at vare udi 50 Aar, og bliver da aarlig 1190 Bord.

Foruden at jeg kunde til saadanne Folk uden for Bondestanden anføre de forommedte Huuse og Bærelser, som er forbigaaet; saa kunde jeg og anføre og beregne Huuse til Gæst, Høns, Vænder, Duer, ic. saa og andre Hestestalde, end dem, Bonden har; men da der maaskee et eller andet Sted kunde, imod min Villie, være ansat for kort Tid, besynderlig for deres Huuse uden for Bondestanden,

standen, som blive bordklædte og malede, hvor længe det eller det Huus kunde staae og vare, saa udelukkes des Aarsage disse Huusfes Materialier, og ei beregnes.

Kirker og Sauge.

Ingen af Deelene er jeg i Stand til at sige og reparere, hvad der til enhver Kirke og Sauge behøves af Træ-Materialier. For andre, tænker jeg ogsaa, det var vanskeligt, da de ældste Kirker ere Staver-Kirker, men de yngste opbygde af Sommer, en Deel smaae, og en Deel store. Desforuden ere der, af 25 Kirker og Capeller, fire murede, og een, som er Halvdeelen af Muur og den anden halve Deel af Træ; hvorfor jeg nødes at ansætte noget Vist efter beste Skion; som bliver aarlig til Kirker og Sauge, af Sommer 400 Træer, af Sparrer 150, af Bord 3000, af Hooner 400.

Liggkister.

Hvad Bord her aarlig behøves til Liggkister, kan man noget nær gjøre en temmelig vis Beregning over, naar man vil conferere Hr. Hans Stroms Beskrivelse over Søndmør, hvor han, udi 1ste Tome, Side 546, anfører de Dødes Antal fra 1740 til 1760; ligesaa naar man confererer den mig af Hr. Provst Meldahl meddeelte Specification over de Døde paa Søndmør fra 1761 Aars Begyndelse til 1766 Aars Udgang, som er af følgende Indhold: 1761 døde paa Søndmør 364; 1762 døde 505; 1763 døde 739; 1764 døde 517; 1765 døde 899; og 1766 døde 733. Derester tænker jeg, at man vist kan sætte de Dødes Antal aarlig til 440. Af disse Døde tænker jeg ogsaa, at $\frac{1}{2}$ Deel, som er 110, ere Børn under 12 Aar gamle, hvis Liggkister blive neppe halv saa store som de

andres. Derfor vil jeg ikkun anføre 385 store Liigkister, hvor til en hver saadan medgaae 8 Bord; som bliver til alle Liigkister paa Søndmør aarlig , , , , 3080 Bord.

Efterat jeg nu nogenledes, saavidt mueligt og Tiden vil tillade, har beregnet fornemmelig, hvad Søndmør aarlig behøver til Huus-Bygninger; saa agter jeg nu igien at beregne, hvad Træ-Materialier her aarlig behøves til Fiskeriets Brug og Driwt.

Det første, jeg da foretager mig, ere de store Jagter eller Fartøier, som her nødvendig maae have, for at bringe deres Fiske-Vahre til Kiøbstaden Bergen saa og andre Steder; hvilke Jagter ere fra 8 til 40 Læster drægtige. Da nu her alle Nar ikke ere lige mange; ikke heller at disse Jagter ere af lige Størrelse, som baade er for vidtsøftigt, og hartad for mig umueligt, at beregne enhver Jagts behøvende Materialier især; saa vil jeg aleene anføre en Jagts Materialier med de her brugelige Navne, paa 16 Læster, og ansætte 48 af lige Størrelse paa Søndmør.

En Jagt paa 16 Læster.

Til en Jagt paa 16 Læster behøves 1 Stormast; 1 Styre og Styrestang; 1 Kiøl med Kiølstik-Lod, Stævnet og Stavn, som er 4 Stykker Træer; 1 Stykke Træ til Kiøl-Svill; 1 Pumpe med Dæle og Stang; 3 Skiarstokke; 8 Bængstøtter, samt 8 Bindings-Kroge indvendig; 1 Krydsstok; 6 Bielker inden til; 3 Bielker i Bøngen; 1 Bielke, kaldet Bængdælen; 2de Lang-Fiser udvendig paa Siden af Fartøiet; 6 Kollere; 16 Baand fra Kiølen til Vatterbordene; 1 Knegt til Draget; 2de Vatterbord paa enhver Side af Fartøiet, saa lange, at de gaae fra oven til Kabysen fremmest i Fartøiet, som er 4 Vatterbord, tilligemed 16 Bindings-Kroge.

Til saadan en Jagt medgaae 13 Planker i Høiden eller Dybheden af Fartøiet, eller 13 Omfahrs Planker, og 6 Planker udi ethvert Omfahrs, som er 78 Planker paa 10 Alne lange og 12 Tommer breede; til Bøngen 24 Planker; ligesaa behøves 8 Flaker til at bedække Godset, som i Fartøiet ligger, for Regn og Slud; og til enhver Flake medgaae 8 Planker, som er 64. Desuden behøves til Hooldækket og Kabysen 30 firkskaarne Bord; og 48 Bord til Bøngens Indreeding; samt 8 Bord til Opstødnings-Bord, et hvert Bord til 14 Alne langt; og 2de Aarer.

Saadan en Jagt kan vare, ved meget god Tilfyn, udi 24 Aar, og altsaa medgaaer aarlig, som følger: 2 Mast. 2 Styre og Styrestænger. Til Riis, med Riisstil-Lod, Stævner og Stavne, samt Riis-Svill, tilsammen 5 Stykker Træer, og aarlig 10. 2 Pumper med Dæler og Stænger. 6 Skærstokke. 16 Bøngstøtter. 48 Bindingskroge indvendig, saavel ved Bøngen som Vaterbordene. 2 Krydstokke. 6 Bielker i Jagten, 3 i Bøngen, og 1 Bielke, kaldes Bøngdælen, tilsammen 10, men aarlig 20. 4 Lang-Jiser. 12 Kollere. 32 Baand fra Riisen til Vaterbordene. 2 Knegte til Draget. 8 Vaterbord, saa lange, at de gaae fra Bøngen til Kabysen. 332 Planker aarlig, til Omfahrs, at bygge Jagten af, til Bøngen, til Flaker i steden for Dæk udi Fartøiet. 172 Bord aarlig, saavel til Hooldækket og Kabysen, som til Bøngens Indreeding, og lange Bord til Opstødnings-Bord. 4 Aarer.

Et Jagte-Nøst.

Saadant et Huus opfattes af Bindingsværk ved Søen, og maa være 27 Alne langt og 16 Alne bredt. Paa saadant Nøst er ingen Bordklædning udi Breeden, undtagen i Brystet. Ikke heller er det bordklædt udi Længden og paa Siderne af Nøstet længere ned,

ned, end 6 Alne, paa det at ikke Regn, Stud og Sneer skal drive ind udi Jagten, som staaer i Nøstet. Til saadant et Huusets Opbyggelse medgaae 14 tykke Støtper eller saa kaldet Staver af 8½ Alens Længde; 6 Eder; Bieler; 2 Rastaller paa enhver Side, som er 4; tilsammen 24 Træer. Og til 48 Nøste 1152. Men endstiont disse Træer ere og maae være af de tykkeste og fuldkomneste Træer, som nu kan faaes, saa kan de dog ikke, formedelst at de altid staae aabne for alle Sags Veir og Fugtighed, ansættes at vare længer end 70 Aar, som bliver aarlig

16 Træer.

Sparrer.

Paa een Side af Nøstet behøves 22 Sparrer, som er paa begge Sider 44. Til Bindingsverket indvendig 20; og til Tordhooler 6; tilsammen 70. Og til 48 Nøste 3360. Men da de neppe vare i 50 Aar, bliver det aarlig

67 Sparrer.

Bord.

Til Bindesfeeder paa Huuset medgaae 12 Bord. Og til 48 Nøste 576. Men da de vare i 30 Aar, bliver det aarlig

19 Bord.

Hooner.

Paa enhver Side af Nøstet, som er 27 Alne langt, og bliver bordklædt 6 Alne ned efter paa Siderne, hvortil Hooner kan være tienlige, medgaae 121, og paa begge Sider 242. Ligeledes behøves i de 2de Bryster paa Huuset 100; tilsammen 342 Hooner. Og til 48 Nøste 16416. Men da disse Hooner ei vare længer end 30 Aar, bliver det aarlig

547.

Til Taget, som er 13 Alne bredt og 28 Alne langt, medgaae paa enhver Side 273, og paa begge Sider 546. Og til 48 Nøste 26208. Men da de vare i 45 Aar, bliver det aarlig

582.

Tilsammen 1129 Hooner.

Tens

Tendringer, Sambøringer, Ottringer, og Færingsfarer.

En Tendring er et Fartoi, ordinair 5 Læster drægtigt, og en Deel lidt meer, og bruges almindelig at føre paa dem til Romsdals Marked Sild og Fædevarer, saa og iblant om høieste Sommer at føre til Bergen paa dem Eiernes erhvervede Fiskevarer; iligemaade hentes ogsaa paa dem undertiden Træ-Materialier fra Romsdalen. Af saadanne Fartoiere ere nok sikkert 16. Sambøringer ere Fartoiere paa 4 Læster og lidt meer, der bruges af Borgere til at føre Gods paa, og at bringe paa dem sine Creature til det Sted, hvor de om Sommeren skal gaae i Søter-Have, og ligeledes om Høsten at føre dem derfra; af Bønder bruges de fornemmelig til at bringe Brændeveed til Borgensund, hvor de fleeste uden for Bondestanden boe. Hvor mange her ere af dem, veed jeg vel ikke vist; men jeg tænker dog i det mindste at kunne ansætte 30. Ottringer, som er et Fartoi, ungefær paa 3½ Læster, bruges fornemmelig at fare med ud paa Havet om Sommeren til en stor og lang Grunde, kaldet Stor-Eggen, 12 Miile fra Land, for at fiske de skionne Langer og Aweiter, som Søndmør producerer; af dem ere her nok 70. Færingsfar er en stor Baad med 4 Par Rorer, som bruges fornemmelig i Torske Baar-Fiskeriet at reise paa dem til Havs om Vinteren og Foraaret; hvilket Torske-Fiskerie er just det Næringsbrug, som fornemmelig har contribueret til Søndmørs Vel; af disse Baade, er jeg forviffet om, ere ikke mindre paa Søndmør, end 400. Tilsammen bliver det 516 Fartoiere.

Her burde jeg vel anføre, hvad der medgaaer til ethvert Fartoi, og saa blev der, som ventelig, anført flere Træ-Materialier til de større, end til de mindre; men da de større ikke ordinair bruges om Vinteren, ikke heller at der da er saa stændig og langvarig

Brug med dem, som med de mindre: saa bliver der og nogen Forskiel i Varigheden. I desſen Anledning anfører jeg ifkun under eet, hvad Materialier der behøves til et Færingsfar, som det mindſte Fartoi, men ere dog fleest af, og sætter ſaa, at alle diſſe Fartoiere vare lige længe.

Hr. Hans Strøm udi ſin Søndmørs Beſkrivelse anfører, at ſaadan Baad, nemlig et Færingsfar, varer i 12 Aar; den ſamme Tid sætter jeg ogſaa. Til ſaadan en Baad at bygge, medgaae 34 Bord; til Tofter 5 Bord; til enhver Tullie 1; og da der ere 7 Tullier udi enhver Baad, medgaae der og 7 Bord; til Underſkaarer 2: tiſammen 48 Bord. 9 Baand; 3 Rnæer; 4 Rnytter, ſom gaae ned over Vængen; 2 Vænger; 1 Riſt; 4 Stævner, og 2de Stavne; 1 Maſt; 1 Styre; og 8 Aarer. Og da de vare i 12 Aar, behøves dertil aarlig: af Bord 2064, Baand 387, Rnæer 129, Rnytter 172, Vænger 86, Riſle 43, Stævner og Stavne 258, Maſter 43, Styre 43, Aarer 344.

Speil-Baade, Særringer, Ræmpe-Færringer, Treerøinger og Færringer.

En Speilbaad er fornemme Folkes og Borgeres Kirkebaad med fire Par Aarer; ſaa og bruges de til andre Reiſer; af dem ere her nof 50. Særringer ere vel Baade med fire Par Aarer, men dog mindre end de forommedte Færingsfarer. Diſſe Baade bruges fornemmelig, naar man om Sommeren eller Høſten farer ud paa Havet med den udi Hr. Strøms Beſkrivelse i Tom. S. 453 beſkrevene Sælle-Mood, for at fiſke ſmaa og ſtore Sci; foruden at de ogſaa bruges i Torſke Baar-Fiſkeriet. Ræmpesærringer med 3de Par Aarer, der ere noget mindre end Særringer, bruges vel
ogsaa

ogsaa til at fiske smaae og store Sei; men fornemmelig bruges de af en stor Mængde Bønder inde fra Fiordene, der ei aarligen holde eller have saa stort Fiskebrug, som de ved Havet; saa og af en Deel Uformuende ved Havkanten, udi det almindelige Første Vaarfiskerie paa Søndmør i Febr. og Martii Maaneder. Men da disse Baade ere smaae imod hiine, tør Vedkommende ei den Tid af Aaret komme paa Havet for at fiske, men holde sig inde i Sundene og de smale Fiorde ved Havet, hvor de formode Frossen kommer ind, og der ved dem udsætte deres Garn. Desforuden bruges disse Baade almindelig til Kirke-Baade af Bonden, allerhelst naar han har en temmelig Familie. Af disse 2de foranførte Slags Baade kan man nok med Visshed sige, at her ere 1000.

Erversinger og Færinger ere næsten lige store, dog have de første Slags 3de, men de sidste 2de Par Aarer. Af Erversinger ere her saa, at regne imod Færinger. Een af dette Slags Baade har næsten enhver Mand paa Søndmør, og den, som ikke har, er det Tegn til største Fattigdom; ja mange Betlere have endogsaa Færing; thi da Veiene alt ere til Søes, om nogen skal reise en kort Distance uden for den Dal eller Bøigdelav, han boer udi, saa maae de have sig saadan en liden Baad. Ligesaa bruges de idelig at fiske paa af Fattige, det ganske Aar igiennem, saa og af andre neden for sit Land, et Par Timers Tid Morgen eller Aften, naar der gives Leilighed og der findes liden Forraad i Huuset af Mad og Underholdning. Og endskjønt her ere 3800 Familier paa Søndmør, og kunde anføres lige saa mange Færinger, saa vil jeg dog ikke anføre flere end 3000. Tusammen bliver det 4050 Baade.

Ligeledes vil jeg ikkun anføre for alle disse Slags Baade, hvad Materialier der behøves til den mindste Sort af disse til at bygge, som

ere Færingar. Til saadan en Vaad at bygge, behøves 20 Bord, til Toster og Tillier 3, til Underkaarer 1, tilsammen 24 Bord; 7 Vaand, 2 Knæer, 4 Knytter, 2 Væfinger, 1 Riøl; 4 Stævner og 2 Stavne, som er 6; 1 Mast, 1 Styre, og i det mindste 4 Aarer. Men da disse Vaade om Aaret idelig bruges, kan de ei vare længer end 8 Aar; hvorfor aarlig behøves: Bord 12150, Vaand 3543, Knæer 1012, Knytter 2025, Væfinger 1012, Riøle 506, Stævner og Stavne 3037, Maste 506, Styre 506, Aarer 2025.

Et Nøst.

Dette Huus, hvor Vaade og Søredskab glemmes og forvarres udi, er tildeels opbyggt af Tommer, og tildeels af Bindingsværk med Bordklædning. Af Bindingsværk ere de ordinair opbygte, naar Eieren boer i Nærværelsen og kan daglig have dem i Diesyn, da der da ei frygtes saa meget for, at Tyve skulle udbrække et Bord eller 2de, som alene ere naglede fast til Bindingen, for at gaae derind og stiale, hvilket ei saa let vil lade sig giøre udi Tommer-Nøste. Des Aarsag er det vart igien, at see et Nøst af Bindingsværk, som tilhører dem, der boe et Stykke fra Søen, og allermindst dem, der boe i Fiordene og Dalene; men næsten alle af Tommer. Hvorfor jeg agter at beregne, hvad Materialier der behøves til et Tommer-Nøstes Opbyggelse.

Førend dets Størrelse kan fastsættes, maa jeg erindre, at hverken ei alle have eller behøve lige store Nøste. Thi de, som boe paa Derne, besynderlig i den nordre Deel af Søndmør, bruge ikke alene Vaar-Fiskeriet med store Vaade, men endog Sommer-Fiskeriet, ved at fiske Langer og Dveiter eller store Skyndre paa Stor-Eggen, 12 Miile i Havet fra Land; til hvilket sidste Fiskebrug de

maa

maa have større og andre Baade, end de, som bruges til det almindelige Vaar-Fiskerie. Ligesaa boe her paa Søndmør mange Borgere og Handlere, Præster, militaire og civile Embedsmænd, som baade have store og mange Baade. Saa og findes her mange andre Bønder, der have store Baade til Fiskeriets Drivt, og selvselig maae have store Nøste, hvis Antal jeg med Visshed kan fastsætte for 500. Men de øvriges Tal af mindre Nøste ansætter jeg for 3300.

De 500 store Nøste bør være indvendig 22 Alne lange og 10 Alne breede. Til saadant et Nøst medgaae 6 Sommerstokke i Høiden med Svillerne og Rastallerne, som er paa alle fire Sider 24; af Bitter eller Bielker 6; Gulvaase, som i dette Slags Huuse ere ordinaire en længere Distance fra hinanden, end udi andre, hvor de bruges, behøves ikke; til begge Brynster paa Huuset, og Beedskæder, 11; tilsammen 41 lange og fuldkomne Træer. Og til 500 Nøste 20500. Men da jeg sætter, de kan vare i 60 Aar, bliver det aarlig 341 Træer.

Sparrer.

Af Sparrer behøves 20 paa enhver Side af Taget, som er 40, og til Dørv-Hooser 6; tilsammen 46. Og til 500 Huuse 23000. Men aarlig 383 Sparrer.

Bord.

Til Dørræn, som maa være stor og breed, medgaae 8 Bord, og til Vindskæder 8; tilsammen 16. Og til 500 Nøste 8000. Men aarlig, da de kun vare i 30 Aar 266 Bord.

Hooner.

Til Taget, som er paa enhver Side 8 Alne bredt og 24 Alne langt, medgaae paa enhver Side 144 Hooner; og paa begge Sider 288. Og til 500 Nøste 144000. Men, endskiønt jeg sætter, at de vare i 60 Aar, bliver det dog aarlig 2400 Hooner.

Nu beregnes igien de udfordrende Træ-Materialier til de 3300 mindre Nøste paa Søndmor. Et saadant Nøst maa være udi Breede 8 Alne, og udi Længde 14 Alne. Til et Nøst af dem medgaae 6 Tommerstokke i Hoiden, som er paa alle fire Sider med Sviller og Raftaller 24, af Bitter eller Bielker 4, til begge Bryster i Nøstet, og Beedskæder, 8; tilsammen 36. Og til 3300 Nøste 118800. Men aarlig

1980 Træer.

Sparrer.

Til Taget behøves 12 Sparrer paa enhver Side, som er 24, og til Torv-Hooler 4; tilsammen 28. Og til 3300 Nøste 92400. Men aarlig

1540 Sparrer.

Bord.

Til Dørrer, som maa være breed, behøves 6 Bord, og til Bindskæder 6; tilsammen 12. Og til 3300 Nøste 39600. Men aarlig, da de vare kun i 30 Aar,

1320 Bord.

Hooner.

Til Taget, som er paa enhver Side udvendig 6 Alne breedt og 16 Alne langt, medgaae paa begge Sider 144 Hooner. Og til 3300 Nøste 475200. Men endskiont de sættes at være i 60 Aar, som nok ikke skeer, bliver det dog aarlig

7920 Hooner.

Sifte-Giæller

Er Indretninger til at tørre Nøstfiær og Langer paa, hvis behøvende Materialier bestaae af Tommer og Sparrer. Hvor mange Sifte-Giæller her ere, veed jeg ikke; ikke heller er det let, derom at blive underrattet. Alle Borgere og formuende Bønder ved Havkanten, der om Aaret have stort Fiskebrug, have dem; men mange, og den største Hob, som ikke bruger stort Fiskeerle, benytter sig

af

af saadanne tykke Stænger, som de ellers tørre deres Korn paa, efterat det om Hosten er affkaarret; hvilke Stænger bestaae af Løv-Træ, saasom Asp, Birk, &c. og altsaa ei beregnes, da jeg alene anfører de behøvende Materialier af Fyrre og Gran. Saadanne Fiske-Giæller, som ere opbygte af Fyrre eller Gran, kunne ikke vare meget længe, da de baade Vinter og Sommer staae under aaben Himmel for alt Veir. Efter disse Anmærkninger sætter jeg da, at her til Fiske-Giæller aarlig behøves: af Tommer 300 Træer, af Sparrer 600.

Siske-Skæaer.

Det er de formuende Bønders Søboed, hvor deres Leber, Kogn og saltet Fisk virkes og forvares, hvilke ere opbygte af Bindingsværk, og ere 4 Alne lange og 4 Alne breede. Til saadant et Huusets Opbyggelse behøves 4 Stolper eller Opstandere; og 8 Træer til Bielker eller Bitter, Rastaller og Sviller, samt 4 til Gulvaase; men da Huuset er lidet, kan disse Træ-Materialier hugges tværs over, og dog være lange nok; altsaa anføres ei meer end 8 Træer. Og da jeg sætter, som der nok ere, 600 saadanne Huuse, og samme kunne vare i 70 Aar, bliver det aarlig 68 Træer.

Sparrer.

Til Taget behøves paa begge Sider 10 Sparrer, til 4 Bindinger 8, og til Torv-Hooler 2; som er 20. Men da Huuset er lidet, kan det være nok i 10, efterdi Sparrerne hugges over, hvilke sættes at kunne vare i 50 Aar; og bliver aarlig 120 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet behøves 12 Bord; til Bindskæder 4; og til Bord-flædning omkring Huuset, tilligemed Brysterne, 53; tilsammen 69 Bord.

Bord. Men da de ikke kunne vare længer end 30 Aar, bliver det
 aarlig " " " " " " 1380 Bord.

Hooner.

Til Taget, som bliver $3\frac{1}{2}$ Alen bredt og 5 Alne langt, medgaae
 paa begge Sider 26 Hooner, som, jeg sætter, vare udi 50 Aar, og
 bliver altsaa aarlig " " " " " 312 Hooner.

Sisteværs Huuse

Ere saadanne, som de meest Formuende inde i Landet boende,
 baade Embedsmænd, Borgere og Bønder, have staaende ved Hav-
 kanten, naar de eller deres Folk i Vaar-Fiskeriet komme ud, for
 at benytte sig af de da saldende almindelige Vaarfiske, for at boe
 og logere der udi den Tid. Hvor mange der egentlig eie saadanne
 Huuse, veed jeg vel ikke; men jeg tænker nok, at man med Vished
 i det mindste kan fastsætte, at der ere 200 Huuse af den Sort. Til
 saadant et Husfes Opbyggelse, som er 8 Alne langt og 8 Alne bredt,
 medgaae 8 Tommerstokke i Hoiden med Svillerne og Raftallerne,
 som er paa alle fire Sider 32. Udi de 2de Bryster paa Huuset 8;
 samt 1 Træ til Evert-Bielke, og 1 Træ til Beedskede; og til Gulv-
 aase 6; tilsammen 48. Men da dette Huus kan ikkun vare i 60
 Aar, medgaae aarlig til 200 Huuse " " " " 160 Træer.

Sparrer.

Til Taget behøves paa begge Sider 16 Sparrer, og til Tørv-
 Hooler 2; tilsammen 18. Men da jeg sætter, at disse kunne vare saa
 længe som Huuset, bliver det aarlig " " " " 60 Sparrer.

Bord.

Til Gulvet, som er 8 Alne langt og 8 Alne bredt, behøves
 48 Bord, til Dørren 5, og til Vindskeder 6; tilsammen 59. Men

da

hvad Træ-Materialier Søndmør aarlig behøver. 481

da Gulbet i Fiskeriets Tid er idelig overstænket af Fugtighed og Ureenlighed, kan man ikke sætte, at Bordene vare længer end 30 Aar, som bliver aarlig " " " 393 Bord.

Hooner.

Til Taget, som udvendig bliver $9\frac{1}{2}$ Alen langt og $5\frac{1}{2}$ Alen breedt, medgaae paa begge Sider 78 Hooner. Men da jeg sætter, at de vare i 60 Aar, som nok neppe skeer, bliver det dog aarlig " " " 260 Hooner.

Tønder.

Vel er der stor Forskiel aarlig i Henseende til Fiskeriet paa Søndmør, og folgelig behøves ikke alle Aar lige mange Tønder. Dog tænker jeg, at jeg paa nogenledes god Grund kan ansætte, at her aarlig behøves 4000 Tønder til Rogn, 4000 Tønder til Sild, og 2000 Tønder til saltet Torst, Sei og Nveiter. Desuden veed man, at enhver Familie, som sikkert ere 3800, kan ei udi sin Huusholdning undvære Tønder, som ved dets aarlige Brug foredes og blive uduelige; dertil anfører jeg, at her aarlig medgaae 1000. Her paa Søndmør brændes nok aarlig 200 Tønder Tiære, og folgelig behøves ogsaa dertil 200 Tønder. Hartad enhver Familie paa Søndmør behøver Tønder, at forvare deres Fiskelever udi, som siden brændes til Tran; og om jeg ikkun sætter, at enhver Familie har dertil fire Tønder, og de vare i 8 Aar, saa bliver det dog 15200 til alle, og aarlig 1900 Tønder. (Tønder til Tran og Oll beregnes ikke, da dertil behøves Ege Træ). Tilsammen behøver Søndmør aarlig " " " 13100 Tønder.

Skulde Vaar, Silden igien indfinde sig paa disse Grændser, saa behøves dertil alene nok meer end 13100 Tønder. Dette

haabe de fleeste af os, med Guds Hielp snart seer; efterdi Vaar-
Silden, som har faret ungesfær i 11 Aar her forbi, har nærmet sig
igien meer og meer under Land, besynderlig i disse sidste fire Aar, som
er observeret; ja i Aar (1767) var den næsten ganske under Land.

Laxe-Værper, og et lidet dertil hørende Huus.

Sil en Deel Laxe-Værper, hvor Eieren boer $\frac{1}{2}$ og 1 Miil derfra,
maa være et lidet Huus af Sommer opbyggt, baade at de derudi
kan forvare deres Lax, saa og om Natten at ligge udi. Hvor man-
ge af dem her ere, veed jeg ikke; ikke heller veed jeg vist, hvor man-
ge Laxe-Værper her ere; men troer nok, at jeg i det mindste kan
ansætte, saavel til disse Huuse, som til alle Laxe-Værper, aarlig
at medgaae, af Sommer 80 Træer, 100 Sparrer, 60 Bord, og
60 Hooner.

Nu erindrer jeg ikke flere Træ-Materialier at anføre af Fyrre
og Gran; endskiont jeg tvivler ikke paa, at jo adskilligt er glemt,
som Søndmør behøver. Derfor vil jeg nu have alt samlet paa eet
Sted, undtagen det, som her foran findes aleene at være specificeret,
men ingen Beregning derover er gjort, af det, som Søndmør aar-
lig nødvendig maa have, saasom:

af Sommer	„	„	„	33010 Træer.
af Sparrer	„	„	„	22978.
af Bord	„	„	„	107861.
af Hooner eller Bag	„	„	„	111259.
Tønder	„	„	„	13100.

hvad Træ-Materialier Søndmør aarlig behøver. 483

Derefter anføres de behøvende Træ-Materialier til Jagter af adskillige Slags, som aarlig behøves, undtagen Bordene, som her foran findes at være anførte, saasom:

Masser	“	“	“	“	2.
Riøl med Riøl-Stilk-Lod, Stævner og Stævne, samt et Stykke Træ til Riølsvil	“	“	“	“	10.
Pumper med Dæler og Stænger	“	“	“	“	2.
Skærstokke	“	“	“	“	6.
Bængstøtter	“	“	“	“	16.
Bindingskroge	“	“	“	“	48.
Krydsstokke	“	“	“	“	2.
Bielker	“	“	“	“	20.
Langliser	“	“	“	“	4.
Kollere	“	“	“	“	12.
Baand	“	“	“	“	32.
Knegte til Draget	“	“	“	“	2.
Vaterbord	“	“	“	“	8.
Planker	“	“	“	“	332.
Styre	“	“	“	“	2.
Narer	“	“	“	“	4.

Ligesaa anføres igien de aarlig behøvende Træ-Materialier til andre store Fartøier, smaae og store Baade, undtagen Bordene, som følger:

Baand	“	“	“	“	3930.
Knæer	“	“	“	“	1141.
Knytter	“	“	“	“	2197.
Æfinger	“	“	“	“	1098.

Riøse	“	“	“	“	549.
Stævner og Stævne	“	“	“	“	3295.
Master	“	“	“	“	549.
Styre	“	“	“	“	549.
Arer	“	“	“	“	2369.

See! hvilken en stor Mængde Træ-Materialier, Søndmør aarlig behøver. Og endnu er ikke den Skade, som Iidebrand, Snees og Steen-Skred saa ofte forarsage, anført og beregnet. Skulde endnu, som før, Oprydninger skee, hvorved Matrikulen og Folkemængden forsøges, og Landet blive meere cultiveret, end skeet er, hvor meget meer behøves da ikke. Hvad Søndmør selv producerer, erfares nogenledes, baade af de holdte Forretninger af Fogden og mig, for nogle Aar siden, over Søndmørs Skove, (endskjønt jeg maa tilstaae, at den Underretning er just ikke tilstrækkelig), saa og af de eedelige Angivelser over de Bord, som her aarlig blive skaarne af Saug-Stjerne: da man skal fornemme, at her nok ikke skæres saa mange Bord, som aarlig behøves til Liigkister. Dog, desverre! her produceres for nærværende Tid, alt for meget, og saa meget, at jeg troer, 50 Aar herefter bliver intet at faae af noget Slags; thi den, der har nu lidt Skov, kan ikke, formedest idelig Overløb og Overtalelse af dem, der ingen have, conservere sin Skov, om end han vilde. Gid altsaa, at Efterkommernes Omstændigheder maatte ikke derudinden blive alt for slette!

